

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
аспіранта кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України імені
П. І. Чайковського

Ян Цзюня

за темою **«Симфонічна музика у соціокультурному
просторі Китаю
останньої чверті ХХ - початку ХХІ століття»**

Процеси, які стрімко набирали обертів в останні десятиліття ХХ та перші ХХІ століття, значно змінили соціокультурний ландшафт у багатьох вимірах життєдіяльності суспільства. Світ не впізнавано змінився, насамперед – технологічно, соціокультурно, і сьогодні у прогресуючій динаміці продовжує рухатися в напрям інформаційної прозорості, відкритості, діалоговості міжкультурної взаємодії. Однак, чим вищою є швидкість розгортання цих тенденцій, тим більш відчутною стає протидія: утворюється інформаційна залежність, зростають безпекові ризики, і, як наслідок, формується прагнення щодо збереження кожної ідентичності – цивілізаційної унікальності. Також варто констатувати, що комунікативна мобільність, сферичність, мультимедійна наповненість цифрової реальності не надає повноти уявлень навіть про світ власного буття, тим більш не відкриває завісу щодо культурної самобутності суспільств іншої ментальності. Вказана самобутність зіткана із багатьох рис, явищ, ціннісних уявлень, мовного, мистецького простору тощо. Сьогодні, як мабуть ніколи раніше, з екзистенціальною гостротою постає потреба заглибленого осмислення унікальності культурних світів, що співіснують у глобалізованому, однак крихкому у своїй онтологічній незахищеності, світові. Отже, беззаперечно *актуальним* є звернення аспіранта кафедри теорії та історії культури Ян Цзюня до проблеми соціокультурного простору сучасного (вище визначених часових меж) Китаю в аспекті встановлення ролі і значення у процесах його трансформації, що відіграє така специфічно західна модель художнього мислення, мистецької діяльності, як симфонічна музика.

Історичні, культуротворчі модифікації мистецтва європейської, новоевропейської, зрештою – західної

цивілізації відображені у його системі видів, жанрів, напрямків художньої діяльності, серед яких особливо репрезентативною щодо ментальних характеристик соціокультурного простору є симфонічна музика. І симфонія як жанр, і симфонізм як спосіб конструювання образності через самодостатність музичної семантики, драматургії, композиції, що створює простір соціокультурної реальності, глибина осмислення світу та всебічність відображення якого співставна хіба що із філософською рефлексією буття, сформувався наприкінці XVIII століття та продовжує розвиватися до сьогодення. Більше ніж два століття еволюції симфонічної музики представлені й різними жанрами, й національними традиціями симфонізму, й сучасною музичною мовою міжкультурної комунікації. Важливо зазначити, що симфонічна музика стала по-справжньому інтегруючою системою та ціннісним виміром у просторі соціокультурної взаємодії. Тим більш затребуваним постає звернення дисертанта Ян Цзюня до мистецької, соціокультурної дійсності сучасного Китаю, в якому симфонічна музика перебуває на смисловому перетині різних, однак взаємопов'язаних тенденцій культуротворення. Насамперед симфонія, відповідний спосіб, інструментальний склад її оркестрового виконання, специфіка сприйняття, які автор дослідження вивчає у різних періодах, починаючи із другої половини XIX століття (передумови, еволюція тенденцій) до сучасності, наочно демонструють процес вестернізації культури Китаю. Проте розвиток самої симфонічної музики у контексті національних шкіл соціокультурного простору країни демонструє істернізацію культури симфонізму. Отже, мова йде про багатопланову структуру мистецького простору, що охоплює різноспрямовані процеси її генезису. Необхідно зазначити, що Ян Цзюнь вдало і коректно щодо предмету свого дослідження, обирає методологічну стратегію вивчення симфонічної музики у соціокультурному просторі Китаю. Презентації та обґрунтуванню цієї стратегії присвячено перший розділ дисертації «Теоретико-методологічні аспекти дослідження соціокультурного простору Китаю». Автор дисертаційної розвідки аналізує різні наукові підходи до концепту «соціокультурний простір» як культурологічної проблеми. В інструментарії дослідження Ян Цзюня опиняються й філософські, і культур-антропологічні, і семіотичні, діалогічні, соціологічні підходи в інтегративності культурологічного знання. Дисертант переконливо доводить

відповідність обраної ним теоретичної спрямованості роботи щодо потенціалу осягнення багат шарової структури симфонічної музики соціокультурного простору Китаю. Також варто підкреслити, що особливо вдалим є залучений природничо-науковий контекст до концептуалізації методологічної основи дослідження соціокультурної реальності, її «картини світу» (М. Гайдегер) у хронотопі культури. Це надає можливість розглядати час як одну із просторових характеристик цієї реальності: перекладати час у просторові «параметри» твору, інтонаційний образ світу: «музика у просторі» та «простір у музиці». Даний підхід є евристичним, зазираючи у проблематику наступних розділів дисертації, а саме: вивчення ролі ментальних основ культуротворення, зокрема «програмності картинного типу» (С. 66) в якості національної риси розвитку симфонічної музики у Китаї.

До смислоорганізуючих вимірів дисертаційного дослідження також варто додати принципи «нового конфуціанства» (за Вірою Чжен), які Ян Цзюнь послідовно акцентує у різних аспектах роботи (хоча й не розкриваючи, не ілюструючи, як цього хотілося б, повноти даних принципів). Також важливо додати, що автор звертається до вивчення симфонічної культури – складової соціокультурного простору Китаю як до процесу в його розгортанні. Ян Цзюнь спирається на різні розробки типологізації етапів даного процесу (акультурація, інтеграція, синтез і т.д.), співвідносячи моделі, впроваджені у науковий дискурс, зокрема і сучасними українськими вченими. Водночас зауважимо, що, на нашу думку, дисертант не в повній мірі використовує потенціал розробленого та обґрунтованого ним методологічного інструментарію у висвітленні деяких аспектів досліджуваної проблеми.

У другому розділі дисертації «Історико-культурні передумови розвитку сучасної симфонічної музики Китаю» Ян Цзюнь, дотримуючись концептуальної лінії діалогу культур, розглядає еволюцію затребуваності у впровадженні симфонічної тенденції в розвитку музичних шкіл Шанхаю та Харбіну. Це є важлива частина дисертаційної роботи, оскільки вона репрезентує соціокультурне підґрунтя розвитку того історичного етапу симфонічної музики Китаю, який є предметом дослідження. Ян Цзюнь встановлює особливості того, яким чином формується «соціокультурний, мистецький простір», «музичний ландшафт», як органічно він набуває

рис національно-самобутнього «мистецького рельєфу» китайської культури. Також важливо зазначити, що заявлена автором багатовимірність структури симфонічної музики, її полікультурність у формуванні національних ліній симфонізму ретельно доводиться Ян Цзюнем і як міжкультурна взаємодія, і як семіотичний зріз проблеми (особливості формування нотного запису) тощо.

У третьому розділі дисертації «Симфонічна музика сучасного Китаю у композиторському та виконавському вимірах» автором висвітлюється культур-філософський рефрен роботи щодо втілення принципів конфуціанства на основі концепту людини, її соціальних завдань, гармонії людини та природи. А головне, що це постає на основі музичного матеріалу щодо набуття ментальних особливостей і поставання сучасної симфонічної культури Китаю. Доцільно підкреслити, що у цьому розділі переважна частина тексту являє собою музикознавчий аналіз конкретних творів різних авторів, жанрів симфонічної музики, генезису та специфіки інструментального складу оркестру, визначеної міфопоетичної панорамності, живописності китайської симфонічної культури. А в сьогоденному контексті – кінематографічності, медійної потужності китайського симфонізму тощо. Дослідником здійснюється герменевтичне виявлення змісту національної музичної культури, надається феноменологічна редукція її окремих аспектів. Без цього «картина світу», художній простір симфонічної музики Китаю не постав би у всій переконливості наведених Ян Цзюнем аргументів. На нашу думку, такий музикознавчий аналіз, не переобтяжений надлишковою складною термінологією, вдало висвітлює інтегративність культурологічного знання, значення міждисциплінарного синтезу у представленій науковій розвідці. Побажаємо дисертанту і в подальших дослідженнях дотримуватися балансу концептуальної культурологічної складової та її музикознавчої аргументації.

Четвертий розділ дисертації «Мистецька інфраструктура у функціонуванні симфонічної музики в сучасному Китаї» всебічно знайомить із різними елементами вказаної структури, креативними проектами і цілісністю системи розвитку національної платформи культури освітніх, мистецьких, арт-практик симфонізму у кроскультурній взаємодії із різними світовими музичними традиціями, науковими школами, конкурсами, мистецькими акціями тощо. Ян Цзюнь презентує важливу роль у цьому процесі, яку

відіграє «діяльність музичних видавництв». Автор здійснює компаративістський аналіз щодо історичного значення нотного тексту в розвитку музичної культури, висвітлюючи український контекст даної традиції та звертається до здобутків даного сегменту мистецької інфраструктури Китаю. Дисертант виконує розвідку щодо розбудови таких важливих елементів цієї інфраструктури, як діяльність концертних залів й центрів виконавських мистецтв, що беззаперечно наповнює змістом стратегію розвитку симфонічної музики у соціокультурному просторі цієї країни.

Таким чином, дисертаційну роботу Ян Цзюня характеризує її наукова новизна та практичне значення, дослідження має належну апробацію та його результати у повноті різних аспектів роботи оприлюднені у формі наукових статей, публікацій у фахових збірках України і зарубіжному виданні.

Дисертаційне дослідження Ян Цзюня на тему «Симфонічна музика у соціокультурному просторі Китаю останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Ян Цзюнь заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія».

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
в. о. доцента кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського
Н. О. Швець